

Både forskning og klinisk skjønn trengs

Håkon Kongsrud Skard
Norsk psykologforening
hakon@psykologforeningen.no

Arnhild Lauveng
Norsk psykologforening

De nye kriteriene for utdanningene er utformet med en minimumsforståelse av kriteriene som anføres i prinsipperklæringen.

Skard og Lauveng er henholdsvis president og visepresident i Psykologforeningen.

Håkon Kongsrud Skard og Arnhild Lauveng

Foto: Fartein Rudjord/Psykologtidsskriftet

Det siste året har Psykologforeningen gjennomført en nødvendig prosess knyttet til å sikre evidensgrunnlaget i spesialistutdanningene. Denne prosessen blir nå omtalt i Psykologtidsskriftet (Oxman, 2025), men dessverre med flere unøyaktigheter som er egnet til å gi et skjevt bilde av både formål, prosess og innhold.

Behov for presisering

Psykologforeningen hverken kan eller ønsker å innsnevre bruk av klinisk skjønn hos psykologer. Tvert imot forsvare vi betydningen av klinisk skjønn i all vår politikk. Som psykologer har vi alle et

selvstendig ansvar for at behandlingen vi tilbyr i møte med den enkelte pasient, er faglig forsvarlig og basert på prinsipperklæringen om evidensbasert psykologisk praksis (Norsk psykologforening, 2007). Denne sier at all psykologisk praksis skal være basert på godt klinisk skjønn, pasientens preferanser og beste tilgjengelige forskning. Psykologforeningen har ansvaret for at de utdanningene vi godkjenner, må være i tråd med prinsipperklæringen. Derfor inneholder målbeskrivelsene for spesialitetene krav om læring innen alle elementene av denne.

Behovet for en ytterligere presisering ble tydelig for foreningen da vi ikke kunne svare tilfredsstillende på enkle spørsmål fra helsemyndigheter og publikum om hvordan evidensgrunnlaget for utdanningene vi godkjenner, blir vurdert.

Prinsipperklæringen gjelder

Selv om kravet om evidensbasert praksis har ligget i målbeskrivelsene siden 2013, avdekket vi at utdanningsinstituttene aldri var bedt om å levere noen eksplisitt vurdering av forskningsgrunnlaget for sin metode. Dermed hadde heller ikke fagutvalgene noe grunnlag for å vurdere evidensgrunnlaget som en del av godkjenningsprosessen. Dette var en svakhet i våre kvalitetssikringsrutiner som ikke kunne videreføres.

Derfor ba foreningens politiske ledelse våren 2024 sekretariatet om å inkludere et krav til utdanningsinstitusjonene om å levere en vurdering av evidensgrunnlag for metoden, som en del av søknaden til ny godkjenning. For å tydeliggjøre bestillingen overfor både instituttene og fagutvalget la sekretariatet til en beskrivelse av hva som menes med beste forskningsevidens, hentet ordrett fra prinsipperklæringen. Dette har altså aldri handlet om å endre prinsipperklæringen, men om å tydeliggjøre at den gjelder og skal brukes på en måte som sikrer kvalitet, likebehandling og transparens i godkjenningen av våre utdanninger.

Beklager forhastet prosess

Vi er helt enige om at arbeidet våren 2024 var for dårlig forankret i fagutvalget for psykoterapi. Det var et forsøk på å gjennomføre en effektiv prosess før søknadene skulle godkjennes i juli, men det ble en forhastet prosess, noe vi har beklaget flere ganger. Vi innså allerede i juni 2024 at dette hadde gått for raskt, og nedsatte derfor en arbeidsgruppe som jobbet grundig utover høsten 2024. Fagutvalget for psykoterapi hadde to deltagere i denne gruppen, fagutvalget for henholdsvis voksen og for barne- og ungdomspsykologi hadde én representant hver, og Forskningspolitisk utvalg hadde én representant. Prosessen har inkludert flere aktører og hatt god forankring. Den synliggjorde faglige uenigheter og dilemmaer som ble godt belyst, og endte opp med de nye kriteriene til evidens for metodeutdanninger tilbudt av eksterne tilbydere.

Flertall bak kriteriene

Arbeidsgruppens flertall foreslo kriteriene som nå foreligger, som et minimum for hva som kan godkjennes som beste tilgjengelige forskning. Forut for Sentralstyrets (SST) vedtak ble flertallets og mindretallets forslag til kriterier fremmet for Spesialitetsrådet, hvor alle, bortsett fra leder for psykoterapiutvalget, støttet at dette var et minimum av hva som bør kreves av evidens. Under SSTs behandling ble de to alternative forslagene fra psykoterapiutvalgets medlemmer presentert, og det ble spurt om noen av SSTs medlemmer ønsket å fremme disse som vedtaksforslag i SST.

Ingen av medlemmene i SST ønsket dette. Det skal også bemerkes at SST vedtok å avkreve søkeren betraktninger rundt håndtering av skadepotensial og risiko ved behandlingsmetoden i samme vedtak, noe som også er en vesentlig forbedring.

Det er viktig å presisere at dette kravet gjelder nettopp metodeutdanningene. Vi er helt enige om at fellesfaktorer er svært viktig. Men, hvis vi skal tilby en femårig spesialisering i en metode, må vi ha et minimumskrav til evidens for at denne metoden har effekt tilsvarende andre metoder for en gitt pasientgruppe.

Ønsker å sikre mangfold

Psykologforeningen har vært og er opptatt av å sikre et mangfold av evidensbaserte metoder. Endringene i reglement for spesialistutdanningen som ble vedtatt i 2013, åpnet opp for godkjenning av flere metodeutdanninger innenfor spesialiteten i psykoterapi. Vi ser med bekymring på at tilbudet ved en del behandlingssteder innskrenkes, og at dette påvirker både pasientenes valgfrihet, psykologens mulighet til å utøve godt klinisk skjønn og muligheten til å gi god og tilpasset behandling til enkeltpasienter som trenger noe mer enn standardløsningene.

De nye kriteriene for utdanningene er bevisst utformet med en minimumsforståelse av kriteriene som anføres i prinsipperklæringen. Dette for at det skal gis rom for metoder som er såpass nye at de har hatt lite tid til å utvikle en evidensbase. Det at en nyere tilnærming som eksempelvis ISTDP (Intensiv dynamisk korttidsterapi) tilfredsstiller kriteriene, på linje med ulike etablerte metoder som psykoanalyse og kognitiv terapi, er for oss et tegn på at kriteriene ivaretar ønsket mangfold og fungerer etter hensikten.

Viktig for troverdigheten

Vi er bekymret for at konsekvensen av å godkjenne alle metoder, uten noen minstekriterier, kan føre til at vårt godkjenningstempel mister sin verdi. Dette kan igjen føre til en innsnevring av metodetilbudet på sikt, noe som vil være en svært uønsket utvikling. Dersom man mener at Norsk Karakteranalytisk Institutt burde være godkjent uten å tilfredsstille kriteriene, så underkjenner man samtidig de øvrige instituttenes evne til å innfri kriteriene.

Kriteriene setter en minstestandard for forskningsevidens i henhold til prinsipperklæringen. Alle søknader om godkjenning av utdanningsprogram i spesialistutdanningen skal fortsatt vurderes av fagutvalget, hvor dyktige utvalgsmedlemmer er de endelige garantistene for gode avgjørelser.

Dette har vært en krevende prosess, men hensikten med den har hele tiden vært å sikre faget og å sikre det faglige mangfoldet. Vi er derfor stolte over det foreningen har levert med disse kriteriene. Hvis vi skal være sikre på at de utdanningene vi godkjenner, har høy kvalitet, må vi ha noen minstekrav som er operasjonalisert i reelle kriterier. Hvis det ikke finnes en minstestandard for hva Psykologforeningen godkjenner, mister vi troverdighet. Manglende troverdighet kan på sikt påvirke både rammene for det kliniske skjønn, og for mangfoldet av godkjente terapiretninger. Dette er ingen tjent med, verken pasientene, psykologene, faget eller samfunnet.

Referanser

Norsk psykologforening (2007). Prinsipperklæring om evidensbasert psykologisk praksis. *Norsk psykologforening*. <https://www.psykologforeningen.no/fag-og-politikk/psykologprofesjonen/prinsipperklaering-om-evidensbasert-psykologisk-praksis>

Oxman, M. (2025, 24. mars). Nye krav til evidens på bekostning av klinisk skjønn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as03ae-Nye-krav-til-evidens-p-bekostning-av-klinisk-skj-nn>

